

Výuka odborného cizího jazyka na středních odborných školách v České republice

Kateřina Oleksíková, OPEN AGENCY s.r.o.

oleksikova@openagency.cz

Výuka odborného cizího jazyka na středních odborných školách v České republice

Abstrakt

Požadavek na znalost odborného cizího jazyka u absolventů středních odborných škol zaznívá z řad zaměstnavatelů dlouhodobě a opakovaně. Statistická šetření zainteresovaných subjektů opakovaně potvrzují nedostatečné znalosti a dovednosti absolventů především technických oborů. Rámcové vzdělávací programy jednotlivých oborů vzdělávání stanovují kvantitativně požadavky na znalost odborné terminologie. Nicméně zjištění České školní inspekce ze školního roku 2014/2015 dokládají, že na téměř polovině středních odborných škol se odborný cizí jazyk vůbec nevyučuje.

Cílem příspěvku je stručně charakterizovat stávající situaci na středních odborných školách v České republice z hlediska požadavků Rámcových vzdělávacích programů a z hlediska zjištění České školní inspekce, analyzovat příčiny tohoto stavu a nastínit jeho možná řešení.

Klíčové slová

Výuka cizích jazyků, střední odborné školy, odborný cizí jazyk, OPEN LEARNING, blended learning

Požadavek na znalost odborného cizího jazyka u absolventů středních odborných škol zaznívá z řad zaměstnavatelů dlouhodobě a opakovaně, přestože stát stanovil středním odborným školám již v roce 2007 povinnost vyučovat odborný cizí jazyk. A stejně tak dlouhodobě a opakovaně z jejich řad zaznívá nespokojenost s úrovní cizojazyčných znalostí a dovedností absolventů. Zaměstnavatelé vyžadují od absolventů, aby uměli mluvit v cizím jazyce, aby byli schopni reagovat v cizím jazyce, aby se dokázali dále v cizím jazyce vzdělávat a aktivně zvládali odbornou slovní zásobu.

Kurikulární dokumenty a současný stav

Rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP) jako hlavní kurikulární dokumenty, které stanovují požadavky na klíčové kompetence žáků na

státní úrovni, vznikaly v rámci školské reformy v rozmezí let 2005 až 2012. Vymezuji závazné rámce vzdělávání a jednotlivé školy si na jejich základě stanovují vlastní školní vzdělávací program (dále jen ŠVP). Mají v něm definovat své představy o podobě vzdělávání ve škole, profilovat svou školu či modifikovat obsah učiva jednotlivých předmětů. Oba dokumenty jsou legislativně zakotveny v zákoně číslo 561/2004 Sb. (školský zákon).

Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělávání 23-41-M/01 Strojírenství vydaný MŠMT dne 28. 6. 2007, č. j. 12 698/2007-23 stanovuje například následující: „*Vzdělávání v cizím jazyce směřuje k osvojení takové úrovně komunikativních jazykových kompetencí, která odpovídá (...) akvizici slovní zásoby čítající minimálně 2300 lexikálních jednotek za studium, z čehož obecně odborná a odborná terminologie tvoří u úrovně B1 minimálně 20 %, u úrovně A2 15 % lexikálních jednotek.*“ U obsahu vzdělávání v cizím jazyce RVP uvádí: „*V kompetenci škol je zařazení takových témat do ŠVP, která odpovídají potřebě a specializaci vyučovaných oborů.*“ (RVP, 2007, s. 17-18). Jednotlivé školy, které realizují vzdělávání v tomto oboru, ve svých ŠVP v souladu s RVP nejčastěji uvádějí požadavky na vhodné používání odborné slovní zásoby či na schopnost žáků komunikovat o odborných tématech. V ŠVP, konkrétně v rozpisech učiva v tematických celcích, odborná témata velmi často chybí či jsou uvedena vágně bez konkrétního rozpisu, jaké kompetence žák získá a jakých cílů a výsledků má být dosaženo, za jaké období a ve kterém ročníku.

Jasně se ukazuje, že **současný požadavek RVP na znalost odborné terminologie v takové podobě, v jaké je uveden, je nedostatečný**. Za prvé nestanovuje, jakým způsobem se má kvantitativně stanovený počet lexikálních jednotek rozpracovat do ŠVP – v jakých ročnících, s jakým obsahem a jakým cílem má žák znalost odborné terminologie získat. Za druhé zcela opomíjí komunikativní složku jazyka, kdy redukuje výuku odborného cizího jazyka na znalost terminologie, což vidím jako zásadní problém k řešení. Cílem jazykového vzdělávání (nejen) žáků středních odborných škol má být učit se jazyk jako komunikační nástroj zaměřený na praktické potřeby reálného pracovního života. Absolvent

má být schopen zvládnout základní pracovní komunikaci, např. pracovní pokyny či orientaci v jednodušším odborném textu.

Pouze obecné zakotvení výuky odborného cizího jazyka v RVP je jednou z příčin, proč Česká školní inspekce (dále jen ČŠI) výuku odborného cizího jazyka stále nesleduje a neprovádí šetření dosahované výstupní úrovně absolventů v této oblasti. Jediný aktuální údaj k odborným cizím jazykům z posledních let lze najít ve výroční zprávě ČŠI za školní rok 2014/2015. Z této zprávy vyplývá, že na téměř polovině středních odborných škol se odborný cizí jazyk vůbec nevyučuje (47,4 %) a v pouze necelé třetině středních odborných škol se odborný cizí jazyk vyučuje ve všech oborech odborného vzdělávání (27,4 %) (Výroční zpráva ČŠI, 2015, s. 89).

Příčiny a důsledky současného stavu

Problémy s nízkou jazykovou vybaveností absolventů středních odborných škol **začínají na základních školách**. Dle šetření ČŠI jsou znalosti anglického jazyka žáků 8. a 9. tříd a jejich skutečná jazyková vybavenost nižší než požadavek daný RVP pro základní školy, tedy úroveň A2 (Výroční zpráva ČŠI, 2015, s. 80).

Ze zjištění za školní rok 2012/2013 vyplývá, že v testu anglického jazyka dosáhli žáci devátých tříd horších výsledků než žáci pátých tříd a v cizím jazyku byli žáci devátých tříd celkově pod hranicí očekávaného minima (Závěrečná zpráva, 2013, s. 21). Ve školním roce 2013/2014 probíhalo šetření také ve 2. ročníku středních škol, kdy bylo cílem zjistit, zda jsou požadavky na výstupní úroveň ZŠ naplněny po dalších dvou letech výuky cizího jazyka. Dle závěrečné zprávy výběrového ověřování výsledků žáků naplňuje v angličtině tyto požadavky zhruba jen polovina testovaných žáků – po dvou letech výuky jazyka navíc. Alarmující je také zjištění, že žáci, kteří se od konce 8. ročníku posunuli od slabých a velmi slabých výsledků alespoň k průměru, se po dalších dvou letech studia opět vrátili do skupiny slabých a velmi slabých výsledků (Závěrečná zpráva, výběrové ověřování, 2015, s. 21).

Důsledkem je skutečnost, kdy na střední odborné školy přicházejí žáci, kteří jsou ve studiu méně úspěšní a kteří dosahují nižších výsledků v cizích jazycích. Nemají tedy požadovanou jazykovou úroveň A2. Stát

v rámci RVP oborů středního vzdělávání vyžaduje na výstupu minimálně jazykovou úroveň B1, což je ale v praxi velmi obtížné. Kromě nižší vstupní úrovně je problémem **nižší časová dotace**, kdy ve srovnání s gymnázii je pro výuku anglického jazyka a druhého cizího jazyka stanoven pro technické obory nižší počet hodin výuky.

Závažná je skutečnost, že výuka cizího jazyka na středních odborných školách směřuje primárně k jednomu cíli, a tím je **úspěšné složení maturitní zkoušky, jejíž součástí je odborný cizí jazyk pouze velmi omezeně. Dvě třetiny žáků středních škol, kteří studují mimo gymnaziální obory, se připravují na maturitní zkoušku z cizího jazyka vytvořenou pro žáky humanitních směrů.** Je opomíjen fakt, že matematiku se žáci učí, aby uměli lépe myslet, ne složit maturitní zkoušku. Cizí jazyk se žáci učí, aby se uměli domluvit nejen česky v osobním i pracovním životě.

Jako řešení navrhuji, aby byl odborný cizí jazyk součástí alespoň ústní maturitní zkoušky, aby byl v ŠVP jasně stanoven výstup jazykového vzdělávání odpovídající RVP. Školy mají možnost v rámci 3. části zkoušky, která probíhá formou samostatného ústního projevu a/nebo interakce, stanovit specifická či odborná témata. Nebezpečí v tomto okamžiku spočívá v redukci výuky odborného cizího jazyka na tato vybraná odborná témata či spíše na výuku odborné terminologie bez kontextu, izolovaně a bez zasazení do komunikační situace, kterou by měl žák zvládnout v praxi.

Důsledkem výše popsaných skutečností je stav, kdy výuka odborného jazyka, pokud probíhá, nespočívá v integraci odborné terminologie do běžné komunikace v pracovních situacích, se kterými se bude žák v reálném pracovním procesu setkávat. Žáci při učení neintegrují obsah a cizí jazyk, přestože v praxi musejí prokázat znalosti a dovednosti jazyka i odborné znalosti.

Při úvahách o změnách maturitní zkoušky z cizího jazyka, úpravách RVP a ŠVP je tedy prvním krokem identifikace a analýza pracovních situací. Dalším krokem je pak identifikace konkrétní slovní zásoby a témat typických pro tyto situace a poté vytvoření úloh, které mají být výstupem jazykového vzdělávání. Forma zkoušky může být různá – řešení modelové situace, obhajoba projektu nebo příprava podkladů a jejich prezentace.

Základní principy efektivní výuky odborného cizího jazyka a příklady dobré praxe

Existují ověřené příklady dobré praxe, konkrétně u oboru strojírenství je ve výukových materiálech *OPEN LEARNING Strojírenská technologie* zpracováno deset témat z daného oboru a výstupem u každého z nich je konkrétní požadavek na zpracování ústního nebo písemného úkolu, kterým žák prokáže osvojení a užití odborné terminologie v konkrétní situaci. Nejedná se o izolované doplňování cizojazyčných ekvivalentů k jednotlivým českým výrazům, ale o systematickou práci s odborným textem a procvičování všech požadovaných dovedností – čtení, poslechu, psaní a mluvení. Například u tématu Soustružení je úkolem žáka popsat detailně proces soustružení dílu od výkresu až do finální výrobek nebo u kalení definovat tento postup a zdůvodnit, proč se tento proces používá.

Že výuka cizího jazyka s takto prakticky a konkrétně zaměřenými tématy žáky oslovuje, baví a motivuje, je nasnadě. Mají zde výbornou příležitost propojit nejazykové znalosti získané z odborného předmětu, učitel cizího jazyka má výbornou možnost využít tyto znalosti pro osvojení učiva cizího jazyka. **Stejně tak se ukazuje, že při práci s odbornými tématy u žáků dochází ke zlepšení obecného jazyka, a to ve všech jeho rovinách.** Je nutné tedy překonat zažité vnímání odborného cizího jazyka jako cizorodého prvku v jazykové výuce dle modelu „teď děláme obecný jazyk, odborný budeme dělat až příští měsíc“, a integrovat odborný jazyk do výuky cizího jazyka jako jeho součást.

Co lze změnit konkrétně, jak lze ovlivnit kvalitu a efektivitu výuky odborného cizího jazyka za stávajících podmínek? Na úrovni konkrétního procesu učení se cizímu jazyku a při výuce cizího jazyka jsou zásadní tři principy vzdělávacího konceptu OPEN LEARNING: učitel a jeho role, žák a jeho autonomní učení a výukový materiál s atraktivním obsahem.

Role učitele se mění tím, jak se zásadně mění přístup k výuce a k učení se cizímu jazyku. V současné době převládá ve vzdělávání konstruktivní přístup, který říká, že kdokoli může být zdrojem informací, na rozdíl od instruktivního přístupu, kde byl hlavním

nositelem informace učitel. Žák je subjektem vzdělávání, učivo je mu prezentováno poutavou formou, jeho osvojování a procvičování však řídí sám: stanovuje si, kdy bude plnit úkoly a zejména jakým tempem. Získává tím značnou míru svobody, zároveň je veden k zodpovědnosti. K tomu je ideální využívání výukových materiálů umožňujících blended learning. Učitel stanovuje pravidla (časový harmonogram plnění úkolů, zásady hodnocení), která jsou závazná pro obě strany. Učitel přestává být jediným zdrojem informací. Jeho změněná role spočívá v motivování žáků k učení, jeho usměrňování, když je to zapotřebí, a poskytování pomoci, je-li nutná. Učitel se mění v mentora (toho, kdo koriguje žákův směr) či tutora (toho, kdo konzultuje, hodnotí a procvičuje učivo). Učitel se musí naučit vlastní praxí, jak pracovat s výsledky vzdělávání, kdy žák má okamžitou zpětnou vazbu v online pracovním prostředí a učitel má možnost výsledky jeho práce průběžně sledovat. Na základě analýzy výsledků učení žáků pak učitel reaguje na jejich individuální potřeby v kontaktní výuce.

S rolí učitele se mění také **role žáka**, který získává více autonomie, stává se odpovědným za výsledky svého učení (Janíková, 2011). Především díky zapojení digitálních nástrojů a využíváním online učebních/výukových prostředí a systémů získává žák možnost učit se kdykoliv a kdekoliv, vracet se k jednotlivé slovní zásobě, opakovat si jednotlivá témata a postupně se učit sám hodnotit, do jaké míry probrané učivo ovládá, a za jak dlouho a s jakou nejlepší učební strategií je schopen si látku osvojit. Hodnocení ze strany učitele musí být formativní a musí probíhat právě v součinnosti s žáky. S větší volností a individualizací vzdělávacího procesu je nutné přesunout na žáka i větší právo podílet se na hodnocení procesu vlastního učení. Všechny tyto metakognitivní dovednosti, tedy uvědomění si, převzetí odpovědnosti, hodnocení a sebehodnocení, stanovování cílů, plánování a monitorování průběhu učení, jsou nutným předpokladem pro autonomní učení (Zouhar Ludvíková, 2015). Jsou však značně náročné a žáci vstupující do středních škol je neovládají. Získávání těchto dovedností se stává součástí učení se cizímu jazyku.

U odborného cizího jazyka je klíčovým pilířem atraktivní **obsah výukových materiálů**. Komunikace v cizím jazyce se děje na obsahu a odborných tématech, která jsou žákům blízká, která je oslovují

a o kterých mají další mimojazykové informace. Takový obsah žáky vtahuje do komunikace a motivuje k dalšímu používání cizího jazyka. V souvislosti s využíváním digitálních nástrojů a pronikáním strategie blended learning do výuky cizích jazyků jsou u multimediálního výukového materiálu, který kombinuje online učební prostředí a materiály pro kontaktní výuku s učitelem, vedle obsahu zásadní informace o procesu učení každého žáka. Učitel má tyto údaje k dispozici a na jejich základě řídí a směřuje žákovu aktivitu, tedy nácvik dovedností, v kontaktní výuce. Celý proces učení se tak stává efektivním, žák zažívá pocit úspěchu, protože je schopen komunikovat o jemu blízkých tématech, a tato zkušenost jej pak motivuje k dalšímu samostatnému učení.

Příprava učitelů, očekávání škol a koncepční řešení

Vzdělávání učitelů právě v oblasti vedení a motivace žáků a využívání digitálních nástrojů je vysoce aktuální. Dle šetření TALIS 2013 (Analytická zpráva, 2015, s. 44-57) jsou v České republice kurzy a semináře k vyučovanému předmětu nebo metodám výuky nejčastější formou vzdělávání pedagogů. Tato situace procentuálně odpovídá stavu v ostatních zemích, markantní rozdíl je ale v intenzitě tohoto typu vzdělávání. V České republice se ve srovnání s ostatními zeměmi jedná více o krátkodobější školení a semináře bez systematického zaměření. Přitom výzkumy v této oblasti ukazují, že právě dlouhodobější semináře a kurzy a jejich systematické zaměření jsou v praxi efektivnější a přínosnější. Nestačí, aby učitel strávil odpoledne na semináři. Poznatky z tohoto semináře si musí vyzkoušet v praxi, zda fungují nebo ne, podle zkušenosti je modifikovat a vyzkoušet znovu. Současně musí mít možnost získat zpětnou vazbu, do jaké míry se mu to podařilo a co by šlo udělat příště jinak. Tyto tři kroky: ukázat-vyzkoušet v praxi-získat zpětnou vazbu – musejí být součástí dalšího vzdělávání učitelů. Zástupci některých škol a učitelé cizích jazyků na středních odborných školách vnímají nesystémovost zavádění výuky odborného cizího jazyka a její nejasné zakotvení v RVP a ŠVP. Z dotazníkového šetření, které proběhlo v rámci semináře MŠMT k výuce odborného cizího jazyka v červnu 2014, vyplývá, že učitelé požadují zakotvení hodin výuky odborného cizího jazyka v ŠVP v jednotlivých ročnících.

Dalšími požadavky učitelů jazykových předmětů jsou vzdělávání učitelů nejazykových předmětů v cizích jazycích a koncepční řešení podpory MŠMT při zavádění výuky odborného cizího jazyka. **Jako klíčový pro zlepšení kvality výuky odborné terminologie potom zaznívá požadavek na kvalitní výukové materiály pro žáky, provázanost obsahu výuky cizího jazyka s praxí, spolupráci vyučujících jazykových a nejazykových předmětů a v neposlední řadě požadavek na podporu odborných stáží žáků a učitelů ve firmách i v zahraničí.**

V pracovní verzi Akčního plánu na podporu výuky cizích jazyků pro období 2015-2020 z roku 2014 v kapitole Systémové řešení podpory výuky cizích jazyků s důrazem na podporu výuky Dalšího a odborného cizího jazyka MŠMT jasně definuje cíl „*stanovit zásady propojení jazykové výuky s odborností, zakotvit cíle výuky odborného cizího jazyka v RVP oborů odborného vzdělávání*“. Výstupem z tohoto úkolu má být *“upravený RVP, který systematicky zakotví povinnost výuky odborného cizího jazyka tak, aby tato výuka byla kontrolovatelná ČŠI“* a *„rozpracování 'modelového ŠVP' pro výuku odborného cizího jazyka v oborech odborného vzdělávání“*. Tento ani jiný strategický dokument ke koncepci jazykového vzdělávání není v současné době schválen. Posledním platným koncepčním dokumentem byl Národní plán výuky cizích jazyků pro období 2005-2008. Plánovaný Národní plán výuky cizích jazyků 2014-2020 spolu s Akčním plánem na podporu výuky cizích jazyků pro období 2015-2020 byl projednáván a připomínkován v letech 2013 a 2014. V roce 2015 byl přejmenován na Priority výuky cizích jazyků pro období 2015-2020, nicméně schválen nebyl a na úrovni státu tak stále chybí koncepce jazykového vzdělávání. **Koncepční řešení neuspokojivého stavu musí navrhnout stát, očekávat od jednotlivých škol, že budou aktivně hledat řešení, není reálné a ani žádoucí.**

Certifikace kvality cizojazyčné výuky jako nástroj pro otevření diskuze

Protože stát nezná řešení, nabízí OPEN AGENCY školám nástroj k vyvolání odborné diskuze uvnitř školy a vůči rodičům, která chybí. Tímto nástrojem je systém certifikace středních škol v oblasti

cizojazyčné výuky. **Značka kvality cizojazyčné výuky** je založena na předem stanovených oblastech kvality a zveřejněných kritériích, která nejsou v rozporu s kritérii ČŠI. Hodnocení provádí ředitel školy v následujících oblastech: 1. Koncepce cizojazyčného vzdělávání, 2. Řízení a podpora cizojazyčného vzdělávání, 3. Výsledky cizojazyčného vzdělávání (Kunčarová, 2015). Systém certifikace byl spuštěn na začátku roku 2016, v současné době certifikát obdrželo již pět škol. Na palčivost problému s dlouhodobou absencí koncepce, diskuze a konkrétních kroků ke zlepšení kvality výuky cizích jazyků jasně poukazuje i skutečnost, že všechny školy požádaly o certifikaci pouze na základě článku uveřejněného v lednu 2016 v časopise Řízení školy (Kunčarová, 2016). Bez přímé marketingové strategie a cíleného oslovování škol se ředitelé sami hlásí a chtějí vést diskusi se svými učiteli o obsahu, kvalitě a cílech výuky cizích jazyků na jejich škole.

Značka kvality usiluje o zvyšování kvality výuky cizího jazyka na certifikovaných školách, dialog mezi OPEN AGENCY, rodiči a školami. Síťování certifikovaných škol je dlouhodobých cílem, školy v síti získávají podporu OPEN AGENCY při sdílení zkušeností, cross mentoringu a spolupráci s podniky při výuce odborných cizích jazyků. Tedy v oblastech, které ředitelé škol a samotní učitelé vnímají jako klíčové pro zlepšení stávajícího stavu ve výuce odborného cizího jazyka.

Použitá literatura

Analytická zpráva z šetření TALIS 2013 [online]. Česká školní inspekce, 2015 [cit. 02.04.2016]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/html/TALIS2013-AZ/flipviewerxpress.html>

JANÍKOVÁ, V. 2011. *Výuka cizích jazyků*. Praha : Grada. ISBN 978-80-247-3512-2.

KUNČAROVÁ, J. 2015. *Kvality výuky cizích jazyků*. Opava : OPEN AGENCY. ISBN: 978-80-87628-75-1.

KUNČAROVÁ, J. 2016. *Program certifikace středních škol v oblasti výuky cizích jazyků*. Řízení školy, Speciál pro střední školy, 1/2016, s. 9-10.

LIPOWSKY, F. 2006. *Auf den Lehrer kommt er an. Empirische Evidenzen für Zusammenhänge zwischen Lehrkompetenzen,*

Lehrerhandeln und dem Lernen der Schüler. Zeitschrift für Pädagogik, 51, 47-70 [online]. [cit. 02.04.2016]. Dostupné z: http://www.pedocs.de/volltexte/2013/7370/pdf/Lipowsky_Auf_den_Lehrer_kommt_es_an.pdf

Rámcový vzdělávací program pro obor 23-41-M/01 Strojírenství [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007 [cit. 02.04.2016]. Dostupné z:

<http://zpd.nuov.cz/RVP/ML/RVP%202341M01%20Strojirenstvi.pdf>

Výběrové ověřování výsledků žáků 2014 – závěrečná zpráva [online]. Česká školní inspekce, 2015 [cit. 02.04.2016]. Dostupné z:

<http://www.niqes.cz/Archiv/Testovani-v-5-a-9-roc-%282-generalni-zkouska%29>

Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2014/2015 [online]. Česká školní inspekce, 2015 [cit. 02.04.2016]. Dostupné z:

<http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Vyrocnizpravy/Vyrocnizprava-Ceske-skolni-inspekce-za-skolni-%281%29>

Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2011/2012 [online]. Česká školní inspekce, 2015 [cit. 02.04.2016]. Dostupné z:

<http://www.csicr.cz/getattachment/e1b96137-2102-4a87-8cae-7384d9dba60c>

Závěrečná zpráva o přípravě, průběhu a výsledcích druhé celoplošné generální zkoušky ověřování výsledků žáků v počátečních vzdělávání (ve školním roce 2012/2013 pilotovaném na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol) [online]. Česká školní inspekce, 2013 [cit. 02.04.2016]. Dostupné z:

<http://www.niqes.cz/Niqes/media/Testovani/Zpr%C3%A1vy,%20reakce,%20ohlasy%202013/Zaverecna-zprava-z-druhe-celoplosne-generalni-zkousky.pdf>

ZOUHAR LUDVÍKOVÁ, L. 2015. *Autonomně spolu*. Latinitas Medica, 6-11, [online] [cit. 02.04.2016]. Dostupné z: <https://repozitar.cz/repo/19214/en>

Resumé

Teaching a foreign language for specific purposes at secondary vocational schools is set out in the Framework Educational Programmes for individual subjects. In fact, a foreign language for specific purposes

is taught little at schools, mostly as an isolated vocabulary. Language skills of high school graduates are not sufficient for employers. The reasons are students' deficient entry-levels, fewer foreign language lessons at schools, and the final maturita exam which does not reflect the specificities of given branches. Although the government language education concept is lacking, it is necessary to work extensively with pupils' autonomy and attractive multimedia teaching materials as well as train teachers in new methods and approaches in order to change the situation and teach effectively under current conditions.

Kontaktné údaje

Kateřina Oleksíková

638 00, Brno, Haškova 17

oleksikova@openagency.cz